

Руденко Євгенія Валеріївна,

ORCID <http://orcid.org/0009-0002-4915-429X>,

молодша наукова співробітниця,

відділ інформаційно-комунікаційних технологій,

Інститут інформаційних технологій,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

Київ, Україна

e-mail: rudenkoyv@nbuv.gov.ua

Рубрики як інструмент пошуку в Цифровій бібліотеці історико-культурної спадщини Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

Розглянуто один з видів інтелектуального пошуку, а саме пошук з використанням предметних рубрик. Висвітлено питання щодо осучаснення словника рубрик електронної бібліотеки на основі Цифрової бібліотеки історико-культурної спадщини та наведено докази на користь реалізації даного процесу.

Ключові слова: електронна бібліотека, предметна рубрика, рубрика, електронні колекції, інтелектуальний пошук.

У ХХІ столітті реалізація покращеного пошуку читачів не втрачає своєї актуальності. Незалежно від того стану в якому перебуває країна, науковий розвиток посідає далеко не останню сходинку в прямуванні людства в майбутнє. І одним з пріоритетних завдань бібліотеки, особливо наукової – надати максимально повний доступ користувачам до власних ресурсів через пошукові інструменти.

Всі засоби пошуку покликані допомогти користувачеві знайти необхідні дані. В разі конкретного запиту на допомогу прийдуть традиційні каталоги (алфавітний та систематичний), а також електронний каталог. В разі тематичного запиту – систематичний каталог (СК). СК Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського побудовано за Бібліотечно-бібліографічною класифіка-

цією (ББК) для наукових бібліотек, Рубрикатор є його електронним варіантом з урахуванням суспільних змін національної тематики, нових тем і проблем, що відсутні в традиційних таблицях ББК.

Користувачам Бібліотекою не обов'язково знати розділи знань, щоб знайти літературу за своїм запитом. В приміщенні Бібліотеки їм допоможуть чергові бібліографи та інші кваліфіковані співробітники. Ситуація змінюється, коли читач користується ресурсами бібліотеки віддалено, йому доводиться самостійно підбирати літературу. Природньо, він намагається свій тематичний запит звести до мінімального набору слів, що максимально відображає зміст пошуку. Такий пошук був реалізований через предметну рубрику, що представлена полем РУБРИКА в робочому електронному середовищі САБ ІРБІС-64 автоматизованої бібліотечної технології. Це може бути слово, словосполучення чи фраза, що відображають зміст документа в цілому або ж його частини.

Як показує досвід бібліотек нашої країни, так і досвід закордонних бібліотек, варто. Такий пошук є найгнучкішим та таким, що найкраще відображає зміни в сучасному суспільстві.

Постає питання, чи варто займатися розвитком словників предметних рубрик взагалі, чи залишити це на рівні пошуку по ключовим словам?

Такі види пошуку є взаємодоповнюючими. Вони повноцінно не замінюють один одного. Пошук по ключовим словам відбувається по різних полях, в тому числі анотаціям, але може не відображати зміст видання, тому що навіть анотація складається з узагальненої інформації. Предметна рубрика деталізує зміст та проявляє нюанси тексту.

З 1993 року Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського розпочала оцифровувати власні унікальні фонди. Вже на тому етапі почали виокремлюватися цифрові колекції. Наразі їх 35. Збираються як колекції вони в Цифровій бібліотеці історико-культурної спадщини. Ці колекції складаються з видань різної тематики, але пов'язані історичним минулим, та різного типу документів: газети (періодичні видання), книжкові, нотні, картографічні видання тощо.

Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини – універсальна в своєму наповненні. Саме тому словник рубрик має бути набагато ширшим ніж у електронних зібрань вузької тематики.

Незважаючи на те, що наповненість електронної бібліотеки є історичним минулим, словник рубрик не повинен бути абсолютно сталим. Читач з не до кінця сформованим запитом, користуючись власним розумом в своєму пошуку, звертається не до наукових формулювань, а до свого живого мислення. Такий пошук реалізується саме через предметні рубрики.

Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини – унікальне зібрання власних оцифрованих фондів. Розглянуто, проаналізовано та зроблено висновки щодо існуючого словника предметних рубрик. Оскільки оптимізація інтелектуального пошуку є пріоритетним завданням науковців, котрі займаються відбором та наповненням баз даних, відповідно і пошук повинен здійснюватися якнайкраще, якнайприродніше для користувачів шляхом осучаснення словника.

Yevheniia Rudenko,

ORCID <http://orcid.org/0009-0002-4915-429X>,

Junior Researcher,

Department of Information and Communication Technologies,

Institute of Information Technologies,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: rudenkoyv@nbuv.gov.ua

Subject Categories as a Search Tool in the "Historical and Cultural Heritage of the V.I. Vernadsky National Library of Ukraine" Digital Library

The article examines a specific type of intelligent search, namely, searching using subject headings. It addresses the modernization of the subject heading vocabulary

within an electronic library using the "Historical and Cultural Heritage" digital library as a case study, and presents arguments supporting the implementation of this process.

Keywords: digital library, subject heading, heading, digital collections, intelligent search.